

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ

**ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В
УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу, 261м
групи

Спеціальності 013 Початкова освіта

Освітньо-професійної (наукової)

програми Початкова освіта

Надточій Наталія Віталіївна

Керівник к.пед.н., доцентка Саган О.В.

Рецензентка Микитюк С.В.,

директорка Херсонського навчально-
виховного комплексу "Дошкільний
навчальний заклад - спеціалізована
школа з поглибленим вивченням
англійської мови І ступеня - гімназія" №
56 Херсонської міської ради

Херсон – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ	7
1.1. Об'єктивні чинники впливу дистанційної форми навчання на професійну діяльність вчителя	7
1.2. Функції вчителя в умовах трансформацій	11
РОЗДІЛ 2. Моделювання індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя в умовах дистанційного навчання	17
2.1. Аналіз фахових компетентностей вчителя початкових класів	17
2.2. Модель індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя початкових класів в умовах дистанційного навчання	21
2.3. Реалізація моделі професійного розвитку вчителя в умовах дистанційного навчання	27
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

Учитель відіграє дуже важливу роль у процесі виховання та навчання, оскільки бере участь у формуванні особистості та моральних цінностей тих, кого навчає. Він виконує роль агента змін і несе велику відповідальність за весь освітній процес, який складається з кількох етапів: попереднього планування, планування, організації, мотивації, спілкування та оцінювання. Навчальний процес складний; тому важливо дбати про якість викладання, а відтак і про якість роботи викладачів. Також вчитель має враховувати можливості та способи навчання учнів. Найважливіше ставлення учня до навчання, а також самооцінка формуються на ранньому етапі базової освіти. З цієї причини вчитель повинен мати широкий спектр педагогічних компетенцій, а також людські якості, такі як емпатія, терпіння, самосвідомість, самоконтроль і послідовність, а також високорозвинені соціальні навички. Соціальні навички включають здатність створювати бажані реакції в інших і включають вплив, спілкування, вирішення конфліктів, лідерство, заохочення змін, створення зв'язків, співпрацю та навички командної роботи.

Об'єктивні зміни, пов'язані з пандемією, а згодом і з повномасштабною війною в Україні суттєво вплинули на всі процеси у суспільстві. Освіта, зокрема, зазнала значних трансформацій: цифровізація, вимушений дистанційний або змішаний режим роботи, втрата або пошкодження матеріально-технічної бази, постійна зміна контингенту здобувачів освіти і педагогів, тощо. І якщо питання добору та опанування цифровими навичками, необхідними для організації освітніх процесів давно знаходяться у полі зору науковців, методистів, самих здобувачів освіти, то питання трансформації ролі вчителя, зумовлене значним розширенням функцій і стрімким зростанням рівня компетенцій, комплексно не розглядається.

Дослідження ефективності освіти на сучасному етапі та оцінка впливу на ефективність педагогів передбачає використання науково обґрунтованих принципів і методів наукового пошуку, теоретичних та емпіричних.

Аналіз наукових праць провідних зарубіжних та вітчизняних вчених з проблем цифровізації освіти, дегуманізації освіти, оцінка емоційних наслідків ізоляції, трансформації ролі вчителя визначає актуальність обраного вектору дослідження. Так, на державному рівні не лише обговорюються, але й приймаються відповідні рішення, формуються конкретні рекомендації щодо організації дослідницької, інноваційної діяльності закладів освіти України в умовах воєнного стану. Доречною стала й ініціатива та підтримка Першої леді України О.Зеленської у питаннях створення комфортного освітнього середовища через Національну програму психічного здоров'я та психосоціальної допомоги, реалізацію наскрізної навчальної програми з позашкільної освіти оздоровчого напрямку «Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій».

Незважаючи на переважну змішану та дистанційну форму навчання, сьогодні в Україні реалізуються 27 інноваційних освітніх проєктів всеукраїнського рівня. А це означає, що вчителі не лише продовжують, але й удосконалюють на новому якісному рівні свої дослідницькі компетентності.

Прогресивним кроком стало відкриття у вільний доступ методичних матеріалів навчальних платформ провідних закладів освіти. Так, загальнодоступними стали матеріали та онлайн-супровід школи «Оптіма», наукового ліцею ім. Кліма Чурюмова, онлайн-школи Grand-Expo, «Атмосферної школи», центру дистанційної освіти А+, тощо.

Узагальнення різних підходів і методичних систем, обраних для дистанційного навчання як альтернативних, доводить, що профіль

вчителя, який складається з традиційних груп компетентностей (педагогічної, особистісної, соціальної та професійної) змінюється. Так, об'єктивність окресленої проблеми та обмаль відповідних науково-методичних розробок зумовили вибір теми нашої роботи **«Трансформація ролі вчителя початкових класів в умовах дистанційного навчання»**.

Метою дослідження є аналіз, теоретичне обґрунтування і розробка моделі індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя початкових класів в умовах дистанційного навчання.

Об'єктом дослідження є професійна діяльність вчителя початкових класів в умовах дистанційної освіти.

Предметом дослідження є формування фахових компетентностей вчителя початкових класів в умовах трансформації його функціональних обов'язків.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати об'єктивні чинники впливу дистанційної форми навчання на професійну діяльність вчителя.
2. Визначити функції вчителя в умовах трансформації його функціональних обов'язків.
3. Проаналізувати фахові компетентності вчителя під час переходу на дистанційний формат навчання.
4. Розробити та реалізувати модель індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя початкових класів в умовах дистанційного навчання.

Дослідження проводилось з використанням теоретичних методів наукового пізнання, а також емпіричних методів збору та обробки даних. Основним емпіричним методом було обрано анкетне опитування. Кількісну обробку даних проводили з використанням стандартних математичних методів аналізу даних.

Теоретичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні нових функцій вчителя початкових класів в умовах дистанційної освіти, у розробці відповідної моделі професійного розвитку педагога.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці методичних рекомендацій щодо планування та реалізації індивідуальної траєкторії фахового розвитку вчителя початкових класів в умовах дистанційної освіти.

Апробація. Основні результати дослідження обговорювалися на студентських конференціях, засіданнях кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, висвітлювалися на VIII Міжнародній науково-практичній конференції “MODERN PROBLEMS OF SCIENCE, EDUCATION AND SOCIETY” (9-11 жовтня 2023 р., Київ) та у публікації автора.

Структура дослідження: випускна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ

1.1. Об'єктивні чинники впливу дистанційної форми навчання на професійну діяльність вчителя

Початок нового століття характеризується досягненням важливих позицій економічного розвитку, заснованого на інноваційних знаннях, цифрових технологіях, використанням штучного інтелекту, повним застосуванням робототехніки, тощо. У сучасному світі ефективність будь-якої організації визначається інтелектуальними можливостями персоналу, вміннями набуття нових компетенцій та набуття нових знань.

Навчальні заклади у зв'язку з пандемією, пізніше з воєнною агресією росії, зіткнулися з життєвою необхідністю організації своєї основної діяльності з використанням систем дистанційного навчання, побудованих на основі електронного навчання або дистанційних освітніх технологій. Отже, ми глобально і терміново вступили в іншу еру – еру цифровізації. Такий різкий перехід до дистанційного навчання в освіті спричинив за собою багато організаційних, економічних, методичних і психічних змін. Головним завданням освіти залишається збереження її якості.

Питання ефективності освіти залишається відкритим навіть з точки зору її оцінки. У зв'язку з цим особливо цікавими є трансформація ролі вчителя в процесі дистанційного навчання та оцінка впливу вчителя на ефективність навчання. На нашу думку, роль вчителя трансформується, стає все більш значущою та супроводжується розширенням виконуваних функцій. Це підтверджується дослідженнями Голуб Н., Горошкіної О., Дорожко І., Туріщевої Л.,

Єфіменко С., Носовець Н., Отц Є., Саган О., Топузова О. та ін.[2;3;5;14;17;19;20].

Перші результати екстреного переходу системи освіти на дистанційне навчання сьогодні вивчаються з педагогічної, соціальної, економічної та інших точок зору. З економічної та соціальної точок зору, безсумнівно, є велика кількість переваг, це: позитивний економічний ефект та підвищення доступності освіти. З економічної точки зору такі технології суттєво впливають на підвищення прибутковості освітніх організацій. Наприклад, вони зменшують витрати на підготовку вчителів та оплату праці, зменшують комунальні рахунки, пов'язані з утриманням аудиторій, знімають проблему модернізації існуючих кампусів для навчального процесу та скасовують будівництво нових [20].

Разом з цим дослідниками відзначаються такі виклики: зниження рівня мотивації учнів за відсутності прямого контакту з вчителем та однолітками, фізична втома від статичної напруги в процесі довгого перебування за екраном, багато неконтрольованих дорослими чинників, які відволікають від навчання.

Важливим аспектом є формування безпечного та здорового освітнього середовища у закладах освіти у широкому сенсі, а саме: якісна інфраструктура освітнього простору, у тому числі й цифрового, формування компетентностей здобувачів освіти в галузі здоров'я і безпеки, психологічна служба, підготовка і здоров'я вчителів, залучення сім'ї та громади.

Деякі дослідження показують, що вчителі вважають, що мобільне навчальне середовище забезпечує інтеграцію технологій в освіту, сприяє розвитку дослідницьких навичок за допомогою мобільних пристроїв та є більш ефективним з точки зору швидкості доступу до інформації. Разом з цим, відзначаються недоліки: постійне підключення до Інтернету, зарядка, відповідний телефон, відсутність

опитування віч-на-віч, посилення залежності від телефону та напруження зору.

Ще одна проблема, з якою стикаються в дистанційному навчанні, – дизайн контенту. Дизайн контенту – це лише одна з чотирьох функцій, якими повинні володіти мобільні навчальні засоби, а розробка мобільних навчальних програм – це окреме завдання, яке потребує професійних навичок. Технологічна грамотність вчителя та учня також є одним із важливих питань. Можна також сказати, що технічна грамотність має пріоритет над іншими важливими аспектами мобільного навчання [23;29]. Мобільний навчальний інструмент і контент, які будуть успішно розроблені та представлені учневі, будуть неефективними та безрезультативними, якщо вони не будуть добре використані учнем. Технологічна грамотність, на жаль, є однією з найбільших проблем не лише для учнів, а й для вчителів [23].

Враховуючи швидкі темпи розвитку, вчителі також потребують постійного навчання, щоб адаптуватися до нових технологічних ресурсів і вдосконалювати свої технологічні навички. Впровадження будь-якої нової технології в класі – це не просто фінансове чи технічне питання, це перш за все освітнє питання. Саме в школі учні можуть навчитися використовувати технології для перетворення інформації на знання.

Сьогодні, як ніколи, вчителі не можуть уникнути використання цифрових технологій у навчанні. Тоді необхідно знати, якою мірою вони адаптувалися до нових методологій, причини опору змінам і які проблеми заважають їх прийняттю в класі.

Впровадження нових технологій у навчальний процес має переваги та недоліки. Нові технології можуть зробити викладання та навчання на уроці (класичне живе навчання та очне навчання) ефективнішим, але й зробити учня пасивним, якщо його діяльність зосереджена лише на запам'ятовуванні показаного та

сказаного. Викладання та навчання на відстані з використанням цифрових технологій може полегшити доступ до знань і навичок для всіх і всюди. Проте для індивідуального розвитку учнів, особливо тих, які ще не сформували самостійність у навчанні та не знайшли власного стилю навчання, підтримка вчителя є вирішальною. Підтримка вчителя готує їх до самостійного навчання, заохочує їх досліджувати та знаходити рішення поставлених проблем.

Державна служба якості освіти, починаючи з часів пандемії розробила і оприлюднила методичні рекомендації щодо налагодження освітнього процесу в умовах дистанційної освіти [25], а напередодні нового навчального року, додатково рекомендації щодо організації здобуття освіти за дистанційною формою (як окремою формою здобуття освіти)[26].

Аналіз нормативних документів, науково-методичних заходів, організаційно-педагогічного досвіду різних закладів освіти дозволяє визначити основні виклики та узагальнені рекомендації для вчителів (рис.1.1).

Рис.1.1.- Матеріали вебінарів щодо організації дистанційного навчання [24].

У відповідному дописі методичних рекомендацій МОН України з окресленої проблеми зазначається, що змінам підлягають всі компоненти системи освітнього процесу школи, але особлива увага

приділяється перегляду функцій вчителя через поширення та трансформацію всіх видів його діяльності.

1.2. Функції вчителя в умовах трансформацій

З метою вивчення функцій вчителя початкових класів в умовах дистанційного навчання ми провели відповідне діагностування серед здобувачів освіти СВО «магістр» Херсонського державного університету. Вибір респондентів зумовлений тим чинником, що майже всі здобувачі отримали кваліфікацію вчителя початкових класів у межах бакалаврської програми, а значить мають відповідний досвід практичної роботи. Крім того, переважна кількість має власний досвід організації освітнього процесу в початкових класах на засадах вчителя.

Ми проаналізували емоційний стан здобувачів СВО «магістр» спеціальності «Початкова освіта» під час вимушеної ізоляції та отримали, загалом, цілком очікувані результати. Більшість студентів (79%) свідомо відчували зміни у своєму емоційному стані. Що стосується негативних емоцій, то існує кореляція між відсутністю постійної роботи серед опитаних студентів та потреба в живому людському контакті. Як показало наше дослідження, саме студенти, оцінюючи ефективність онлайн-курсу, оцінюють ступінь участі викладача та очікують, що він виконуватиме роль наставника. Крім того, 90% респондентів відповіли, що в процесі дистанційного навчання вони відчували потребу в простому дружньому спілкуванні з викладачами та елементах емоційної підтримки, співчуття та похвали. Крім того, існує взаємозв'язок з негативною оцінкою якості дистанційного навчання. Здебільшого це проблеми технічного характеру: труднощі з відкриттям файлу, технічні

незручності в системі дистанційного навчання, незрозумілий контент, обмаль ефективних вправ для формування предметних умінь, тощо. Але є й невдоволення рівнем цифрової грамотності викладачів, способами подачі ними матеріалу.

Цікаві результати отримані в процесі опитування щодо впливу особистості викладача на мотивацію до навчання здобувачів освіти (рис.1.2).

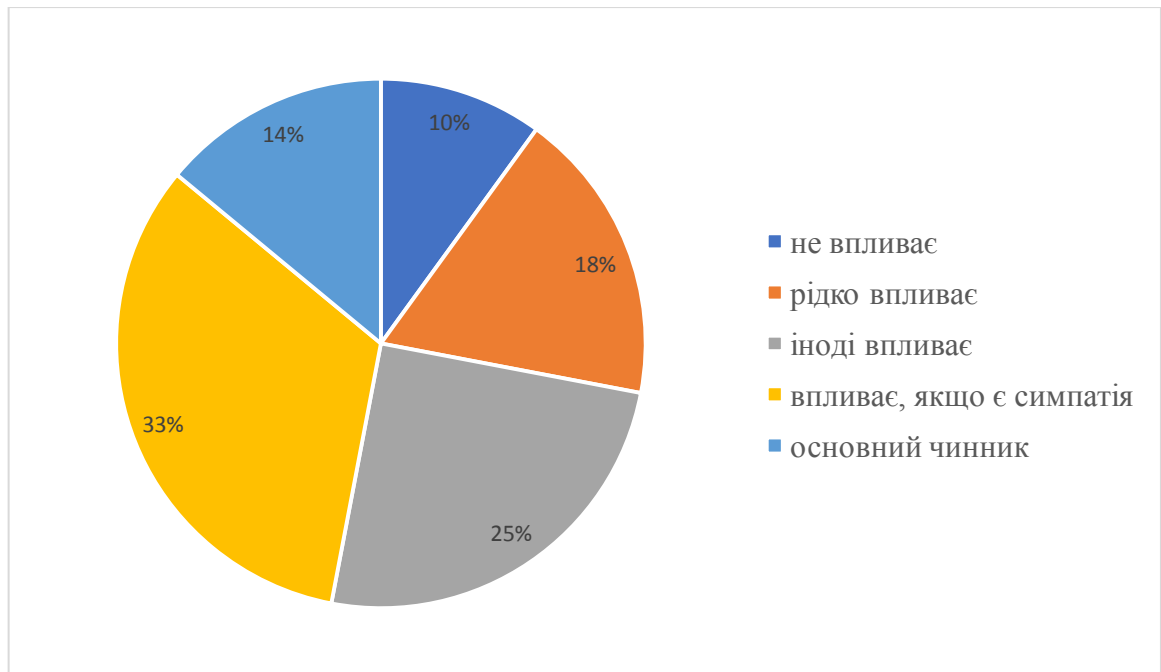

Рис. 1.2.- Вплив людського фактора на мотивацію до дистанційного навчального процесу

Експертне опитування викладачів показало, що в процесі дистанційного навчання проблема збереження зовнішньої мотивації була першочерговою і найбільш очевидною. Цікавим фактом є оцінка студентами особистості викладача та їх очікувань від нього під час ізоляції. Щодо позитивної мотивації ми отримали протилежний результат. Тобто симпатія до викладача серед 47% респондентів є основним фактором. І тут ми стикаємося з етичною проблемою, яка широко обговорюється в науковому середовищі. Багато світових лідерів онлайн-освіти (Coursera, Prometheus, Educational Era та ін.) намагаються повернути втрачену мотивацію за допомогою ігрових технологій,

гейміфікації. Очевидно, що ці методи надзвичайно стандартизовані та формалізовані, а тому не можуть вирішити проблему демотивації у конкретних студентів. Ефективна пізнавальна мотивація завжди є персоніфікованою та контекстною. Очевидно, і дослідження це підтверджує, що в ситуації дистанційного навчання викладач втрачає контроль над мотивацією і змушений обирати між двома проблемами – або знизити рівень вимог і продовжувати слідувати вподобанням аудиторії, або, використовуючи ефективний контент, вести аудиторію строго одним уніфікованим маршрутом без індивідуального підходу до підготовки конкретних студентів. Обидва виходять за межі етики викладання.

Крім того, з переходом на дистанційне навчання суттєво змінився зміст педагогічної діяльності. Проведене нами опитування студентів-магістрантів педагогічного факультету ХДУ наочно показало, як змінилися функції вчителя при переході від денної форми навчання до дистанційної (табл. 1.1). Вчитель виконує такі функції: навчання, виховання, контролю навчальних досягнень під час вивчення курсу, відстеження мотивації, тощо. Розглянемо їх більш детально.

Функціями вихователя є: повний та індивідуальний супровід учнів, включаючи психологічну емпатію. Основною функцією адміністратора навчальної системи є забезпечення функціонування всієї системи на технічному рівні. Обов'язки розробника контенту передбачають відповідальність за логіку навчання, тобто розробку концепції, підбір авторських матеріалів і формування методики навчання. Організатор координує діяльність учнів, допомагає в організації навчального процесу. Основна функція – відслідковувати своєчасне виконання завдань та відвідування занять згідно з розкладом. Модератор виконує чіткі функції моніторингу навчального процесу або проведення перевірки успішності. Для вчителя процес самоосвіти або досягнення нових компетенцій відбувається у межах курсів підвищення

кваліфікації, опрацюванні онлайн-курсів та тематичних вебінарів. Наставник відіграє роль натхненника, відстежуючи навчальну мотивацію та рефлексію учнів, включаючи відповідну роботу з батьками. Описані ролі вчителя та їх трансформація в процесі переходу на дистанційне навчання яскраво демонструють зміни у функціях педагога.

Очевидно, що розширення функцій супроводжуватиметься або втратою ефективності викладання, або вигоранням викладацького складу.

Таблиця 1.1.

Зміни функцій вчителя при переході на дистанційне навчання (у відсотках)

Функції	Традиційна освіта	Дистанційна освіта
Вчитель	100	81
Вихователь	100	32
Адміністратор навчальної системи	6	83
Розробник курсу	64	93
Організатор	37	95
Модератор	100	44
Самоосвіта	73	42
Наставник (робота з батьками)	36	75

Аналіз етичного боку окреслених питань, дослідницьких даних колег і результатів власних досліджень привів нас до наступного висновку (рис.1.3):

-роль вчителя трансформується, що призводить до розширення функціональних обов'язків і вимагає нових компетенцій, якими необхідно оволодівати з неймовірною швидкістю;

- дистанційне навчання та сучасна цифрова ера не лише вимагають від вчителя нових компетенцій, але й суттєво трансформують рольві очікування і, відповідно, вимагають нових моделей поведінки;

- у процесі дистанційного навчання існує проблема збереження балансу між жорсткою стратегією навчання, де встановлено чіткий маршрут, і відсутністю творчої свободи та стратегія полегшення курсу для учнів, що знижує якість освіти;

- навчальний план має включати змістове наповнення, яке дозволяє формувати вміння вчитися та протистояти стресу;

- структура дистанції навчання має передбачати такі ідеї та форми, які дозволять вчителю виконувати роль наставника, що є моральним імперативом професії.

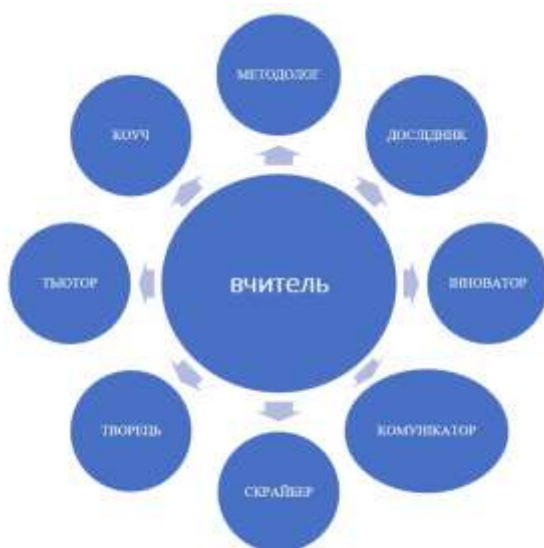

Рис.1.3- Оновлення функцій вчителя

Дистанційна освіта внесла значні зміни у роль вчителя, розширивши його функції та вимагаючи нових навичок та підходів до навчання. Ось деякі нові ролі та функції, які з'явилися у вчителя в умовах дистанційної освіти:

Технологічний експерт: вчителі повинні бути знайомі з різними цифровими платформами, програмами та інструментами для ведення онлайн-уроків. Вони мають розуміти, як використовувати

відеоконференційні засоби, електронні дошки, інтерактивні вправи та інші технологічні рішення.

Дизайнер навчальних матеріалів: вчителі повинні розробляти цифрові навчальні матеріали, які були б цікавими та зрозумілими для учнів у віртуальному середовищі. Вони мають вміти створювати інтерактивні завдання та відеоуроки.

Модератор спілкування: вчителі виступають в ролі модераторів учнівської взаємодії та обговорень у віртуальному класному середовищі. Вони сприяють побудові спільноти учнів і підтримують якісне обговорення.

Технічний асистент: вчителі допомагають учням вирішувати технічні проблеми, які вони можуть зустрічати під час віртуального навчання. Вони надають інструкції щодо встановлення та використання програм та інших інструментів.

Індивідуальний наставник: вчителі стежать за академічним прогресом кожного учня і надають індивідуальну підтримку. Вони можуть використовувати онлайн-консультації для вирішення питань і проблем окремих учнів.

Соціальний психолог: вчителі допомагають учням адаптуватися до нових умов навчання та надають психологічну підтримку. Вони можуть виявляти ознаки соціальної ізоляції та втрати мотивації учнів.

Асесор та оцінювач: вчителі розробляють нові методики оцінювання та вимоги до оцінок у віртуальному навчанні. Вони враховують різні способи представлення знань та умінь учнів.

Запобігач кризовим ситуаціям: вчителі можуть допомагати виявляти та реагувати на можливі кризові ситуації, які виникають в житті учнів у дистанційному режимі.

Ці нові функції вчителя в дистанційній освіті вимагають гнучкості, креативності та постійного професійного розвитку. Вчителі

стають більшими фасилітаторами навчання та підтримки, а не просто передавачами інформації.

РОЗДІЛ 2

Моделювання індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя в умовах дистанційного навчання

2.1. Аналіз фахових компетентностей вчителя початкових класів

Навчальний процес – це фактично процес керівництва та управління інтелектуальним, моральним і фізичним розвитком здобувачів освіти. Відповідно, для успішного вдосконалення досягнень учня вирішальними є три «потужних інструменти» в руках учителя: професійні знання, методичні вміння та соціальні навички. Кожна з цих складових надзвичайно важлива для успішності навчального процесу. Важливо, щоб вони були взаємно узгоджені, тому що якщо один із них не буде належним чином застосований, це вплине на ефективність навчання, а також на задоволення всіх, хто бере участь у навчальному процесі.

Розглянемо детальніше змістове наповнення цих компетентностей.

Комунікативна та пов'язані з нею компоненти: усне вираження та переконливість, письмове вираження, презентація роботи, запобігання конфліктам, розв'язання конфліктів, планування, самоорганізація, реалізація цілей/досягнення результатів навчання, орієнтація на учня, ініціатива, командна робота та аналіз.

Спілкування, як ключову компетентність, можна віднести до групи соціальних компетентностей, як передумову реалізації особистісної, професійної та методичної компетентностей. Добре знання професійної сфери є важливою передумовою успіху вчителя, а крім того, необхідно володіти вже згаданими людськими якостями та вмінням обирати правильний підхід у встановленні, розвитку та підтримці стосунків протягом динамічного навчального процесу.

Самоосвіта - компетентність, яку можна віднести до групи методичних компетентностей. Учитель розробляє різні дії, які активізують органи чуття учня для слухання, бачення та створення (створення) руками, щоб сприяти практичному досвіду навчання та довгостроковій пам'яті, що іншими словами означає зробити навчання цікавим, динамічним, і ефективним, відповідно до потреб і очікувань студента. Тому, окрім постійного вдосконалення у професійній сфері, вчителі повинні навчатися та постійно вдосконалюватись у сфері психології та педагогіки, з акцентом на дидактику та методику. В умовах дистанційного навчання на методичну компетентність «орієнтація на учня» суттєво впливає рівень розвитку цифрових компетентностей.

Планування як компетентність важлива в усьому навчальному процесі, від початку до кінця, і її можна класифікувати як групу професійних, а також особистих компетентностей. Це також необхідно для успіху в методичній сфері, наприклад, для оцінювання та планування тривалості окремої діяльності під час використання обраного методу навчання.

Самоорганізація є необхідною особистісно-методичною компетентністю вчителя. Це впливає на рівень підготовки вчителя до навчального процесу, тобто, іншими словами, має важливе значення для реалізації поставлених цілей/результатів навчання.

Реалізацію поставлених цілей/результатів навчання можна віднести до групи професійно-методичних компетентностей.

В умовах дистанційного навчання, коли необхідно адаптувати методи навчання та відповідні робочі матеріали, цифрові компетенції важливі, але також *ініціатива* (як особиста компетенція) і *командна робота* (як соціальна компетентність).

Навчальний процес – це командна робота, яка включає співпрацю вчителів, учнів та всіх інших, хто прямо чи опосередковано залучений до процесу. *Аналіз* визначає досягнуті результати по відношенню до запланованих, чому виникли відхилення, яке їх значення (позитивне чи негативне), що і як можна покращити в майбутньому в усьому навчальному процесі. Цю компетентність можна класифікувати як особисту та професійну, а також методичну. Наприклад, жодна група учнів не є повністю однорідною, як і інтерес до певної теми не є повністю однорідним, а мотивація вчителів і учнів не завжди на однаковому рівні. Взаємозалежність учнів і вчителя під час уроку відстежується через інтерес і реакції, і вони можуть змінюватися кілька разів, від пасивної до динамічної співпраці.

Взявши за основу дослідження вчених, ми проаналізували оцінки важливості вибраних компетентностей учителя під час переходу на дистанційний формат навчання (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Результати оцінки важливості ключових компетентностей учителя

Компетентності	Група	Важливість дистанційного навчання порівняно з традиційним (у %)		
		Більш важливим	Однаково важливи	Менш важливи
Спілкування			м	м

Усне мовлення	соціальні	46	51,1	2,9
Письмове мовлення	соціальні	28	60,5	11,5
Презентація роботи	соціальні	59,3	30,3	10,4
Попередження конфліктів	соціальні	10,2	50,1	39,7
Вирішення конфліктів	соціальні	9,8	70,2	20
Самонавчання	методичні	30,1	65,5	4,4
Планування	професійні	28	70	2
Самоорганізація	професійні	29	68,5	2,5
Постановка і реалізація цілей, досягнення результатів	Професійні, методичні	21,3	75,9	2,8
Ініціатива (як соціальна)	особисті	45	52,9	2,1
Командна робота	соціальні	14	60	26
Аналіз	особисті, професійні, методичні	18,5	80	1,5

Як видно, більшість позицій респонденти зазначають як такі, що вимагають більше зусиль і є більш важливими саме під час організації дистанційного навчання. Виключеннями є компетентності, які допомагають попередити або вирішити конфлікти та ті, що сприяють командній роботі.

Навчальний процес є двостороннім, це постійна взаємодія вчителя та учня, метою якої є взаємне задоволення. На жаль, за результатами опитування деякі складові цієї взаємодії були відсутні в дистанційному навчанні. Тому задоволеність респондентів такими заняттями була знижена. У цьому контексті завдання вчителя полягає в тому, щоб постійно докладати зусиль для розвитку власних компетентностей, особливо соціальних, з метою досягнення взаємної довіри та позитивного впливу на формування поведінки учня.

Така зміна у самооцінці зазначених компетентностей актуалізує перегляд традиційної моделі вчителя початкових класів.

2.2. Модель індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя початкових класів в умовах дистанційного навчання

Розглянемо організаційно-педагогічні умови функціонування дистанційного освітнього середовища у початкових класах, які можна класифікувати за основними видами діяльності вчителя.

Так, упорядкування часу передбачає узгодження розкладу занять з специфікою організації онлайн-уроків. З метою мінімізації плутанини у питаннях комунікації між всіма суб'єктами освітнього процесу і максимальної зручності у збереженні та обміні навчальних матеріалів, слід обрати єдину і зручну у використанні інтернет-платформу; дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог, включаючи черговість синхронного та асинхронного навчання, наявність фізкультхвилинок і хвилин релаксації.

Для учнів початкових класів особливо важливим є зручність у проведенні онлайн-уроків. Цього можна досягти за допомогою перегляду розкладу: зробити його мобільним і змінюваним, збільшуючи або зменшуючи час перерви.

Дистанційне навчання зменшує можливість спілкування в режимі офлайн, що впливає не тільки на успішність, але й на емоційний стан учня. Планування і реалізація консультацій, як індивідуальних, так і групових, дозволяє компенсувати недостатність спілкування з вчителем.

Власне педагогічна діяльність в умовах дистанційного навчання також вимагає застосування інших форм і методів роботи, які відрізняються від таких при традиційному навчанні. Йдеться про адаптацію навчальних ресурсів відповідно до можливостей учнів. Запис занять або тієї частини, в якій надається пояснення нового матеріалу методисти пропонують в якості допомоги учням, які пропустили урок для кращого розуміння.

Стосовно форм навчання, то доцільно використовувати ті технічні можливості, які передбачені в ZOOM, Google Class. Йдеться про інтерактивні дошки для спільної роботи, цифрові застосунки для проектної діяльності. Партнерство учнів можна використовувати і в процесі онлайн-уроку для виконання коротких завдань.

Окреслимо основні проблеми, з якими стикається вчитель в організації дистанційної освіти. У своєму дослідженні ми погоджуємося з такими аспектами у роботах Дорожко І., Туріщевої Л. [3].

- Учні з низьким рівнем мотивації та навчальних досягнень, нажаль, не покращують свої результати і у форматі дистанційної освіти. Ця проблема вирішується традиційними методами через індивідуальну роботу, консультації вчителя або через залучення до групової роботи. Дистанційна форма навчання дозволяє посилити мотивацію за рахунок використання онлайн-застосунків.
- На підготовку до уроків вчитель втрачає більше часу, ніж у традиційному навчанні. Йдеться не про кількість і якість навчальних вправ і завдань, а про емпатію і вплив вчителя на особистість учня.
- Завдання для формування вмінь і навичок слід ретельно добирати або створювати, орієнтуючись на таксономію пізнавальних цілей Б.Блума (рівня «знання, розуміння, використання» і продуктивного рівня «аналіз, синтез, оцінювання»). Разом з цим, обов'язковою умовою стає врахування часу для виконання таких

завдань. Тобто баланс високої якості завдання і мінімального часу, який учень витратить на його вирішення. Аналогічна проблема актуалізується у сенсі домашнього завдання. Оскільки учні багато часу проводять за екранами цифрових гаджетів, необхідно передбачати час, який потрібен учням.

- Формувальне оцінювання змусило педагогів переглянути роль оцінок у навчальному процесі. І дистанційна освіта передбачає, насамперед, моніторинг і допомогу учневі у його власному просуванні індивідуальною освітньою траєкторією. Тобто, на перший план виходить саме допомога та супровід, а не оцінювання досягнень учня.

Таким чином, функції вчителя змінюються в умовах дистанційної освіти і цей процес потребує не лише наукового обґрунтування, але й конкретних методичних рекомендацій для органічного поєднання традиційних основ педагогіки і сучасних вимог цифрового суспільства. Ці вимоги можна узагальнити, унаочнити і апробувати (рис.2.1).

Трансформація функцій вчителя	1. Освіта та навчання вчителя:
	<ul style="list-style-type: none"> • Онлайн-професійний розвиток: Вчителі повинні отримувати навички роботи з цифровими інструментами та платформами для дистанційного навчання. • Тренінги з психології і взаємодії з учнями: Особлива увага має приділятися розвитку навичок у вирішенні проблем та спілкуванні з учнями та їхніми батьками у віртуальному середовищі.
	2. Планування і структурування уроків:
	<ul style="list-style-type: none"> • Створення цифрових навчальних матеріалів: Вчителі повинні розробляти інтерактивні матеріали, відеоуроки та завдання для онлайн-уроків. • Розробка розкладу і планування уроків: Створення чіткого розкладу, де визначаються часові рамки для занять та паузи.
	3. Забезпечення доступу і інклюзивності:
	<ul style="list-style-type: none"> • Перевірка наявності необхідного обладнання: Вчителі повинні впевнитися, що у всіх учнів є доступ до комп'ютерів або планшетів та Інтернету. • Забезпечення доступу для дітей з особливими потребами: Забезпечення доступу та підтримки для учнів з інвалідністю.
	4. Ведення комунікацій та взаємодія:
<ul style="list-style-type: none"> • Організація онлайн-комунікацій: Вчителі мають створювати форуми, чати або відеоконференції для спілкування з учнями та батьками. • Засоби для надання зворотного зв'язку: Регулярне надання оцінок і фідбеку стосовно роботи учнів. 	
5. Оцінка та звітність:	
<ul style="list-style-type: none"> • Адаптація методів оцінки: Розробка нових методів оцінки, які враховують особливості дистанційного навчання. • Звітність для батьків і адміністрації: Регулярне інформування батьків і адміністрації про успіхи та проблеми в навчанні. 	
6. Підтримка соціального та емоційного розвитку:	
<ul style="list-style-type: none"> • Психологічна підтримка: Забезпечення психологічної підтримки для учнів та вчителів в умовах дистанційного навчання. • Створення віртуальних спільнот: Вчителі можуть сприяти створенню віртуальних спільнот, де учні можуть спілкуватися та ділитися досвідом. 	
7. Вдосконалення організаційної структури школи:	
<ul style="list-style-type: none"> • Підтримка вчителів адміністрацією: Забезпечення вчителів необхідними ресурсами та підтримкою. • Організація зустрічей і консультацій: Створення можливостей для вчителів обмінюватися досвідом і навчатися від одне одного. 	

Рис. 2.1. Модель трансформації ролі вчителя в умовах дистанційної освіти

Ця модель розглядає різні аспекти та вимоги для успішної трансформації ролі вчителя початкових класів в умовах дистанційної освіти. Важливо враховувати, що дистанційна освіта постійно розвивається, тому вчителі мають бути готовими адаптуватися до нових вимог та інструментів.

2.3. Реалізація моделі професійного розвитку вчителя в умовах дистанційного навчання

З метою перевірки ефективності моделі професійного розвитку вчителя початкових класів, зокрема у царині трансформації його основних функцій, нами протягом 2022-2024 років було організоване експериментальне дослідження. На констатувальному етапі аналіз наукових і методичних джерел, узагальнення власного досвіду, спостереження та аналіз за освітньою діяльністю колег дозволили нам

виокремити ті функції вчителя, які найбільше отримують трансформації в умовах дистанційного або змішаного навчання.

Отримані результати лягли в основу відповідної моделі (рис.2.2). Для перевірки доцільності реалізації організаційно-педагогічних умов трансформації функцій та ролей вчителя початкових класів ми провели відповідне опитування серед колег-вчителів. У подальшому була виокремлена група вчителів, які погодилися взяти участь у нашому експерименті. До цієї групи ввійшли вчителі Новорайського опорного закладу повної загальної середньої освіти, здобувачі СВО «магістр», які працюють вчителями початкових класів (всього 25 осіб).

Для експериментальної групи була розроблена програма індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя початкових класів в умовах дистанційного навчання. Ця програма включала участь у вебінарах:

- «Цифрова грамотність в епоху штучного інтелекту: що потрібно знати вчителю» [23];
- «Як створювати якісний навчальний відеоконтент: поради для педагогів»[27];
- «Інклюзивна освіта в умовах дистанційного та змішаного навчання»[6] та ін.

Проходження онлайн-курсів на платформі “Prometheus”[28]:

- «Шкільне життя онлайн»;
- «30 кроків до нової української школи: навчаємо громадянина».

Крім того, створено віртуальну спільноту Новорайського опорного закладу повної загальної середньої освіти Новорайської сільської ради Бериславського району Херсонської області на платформі Facebook [12]. Це дає можливість онлайн спілкування між всіма суб'єктами освітнього процесу, висвітлення питань, пов'язаних з життям громади та освітнього закладу.

З метою підтримки психологічного комфорту вчителів та учнів учасникам експериментальної групи було запропоновано посібник для вчителів «Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни», розроблений Громадською організацією «GoGlobal» спільно з Центром «Розвиток КСВ» та експертною платформою Career Hub у рамках програми «Мріємо та діємо» і рекомендований МОН України (рис.2.2)[8].

Рис.2.2.- Посібник для психологічної підтримки

Основні аспекти посібника стали предметом обговорення серед учасників експериментальної групи, як в режимі онлайн, так і під час зустрічі педагогів у школі. Це питання, пов'язані з управлінням стресом та складними ситуаціями, інструментами комунікації вчителів та дітей у моменти стресу, тощо. Під керівництвом психологині опанували вправи для саморегуляції та пошуку ресурсів.

У жовтні 2023 року був організований контрольний експеримент, метою якого стало дослідження тих рольових трансформацій, які з'явилися у

вчителів початкових класів в умовах дистанційного навчання. За допомогою відповідного опитувальника ми намагалися проаналізувати суб'єктивні ставлення респондентів до ключових питань організації освіти в нових умовах (рис.2.3).

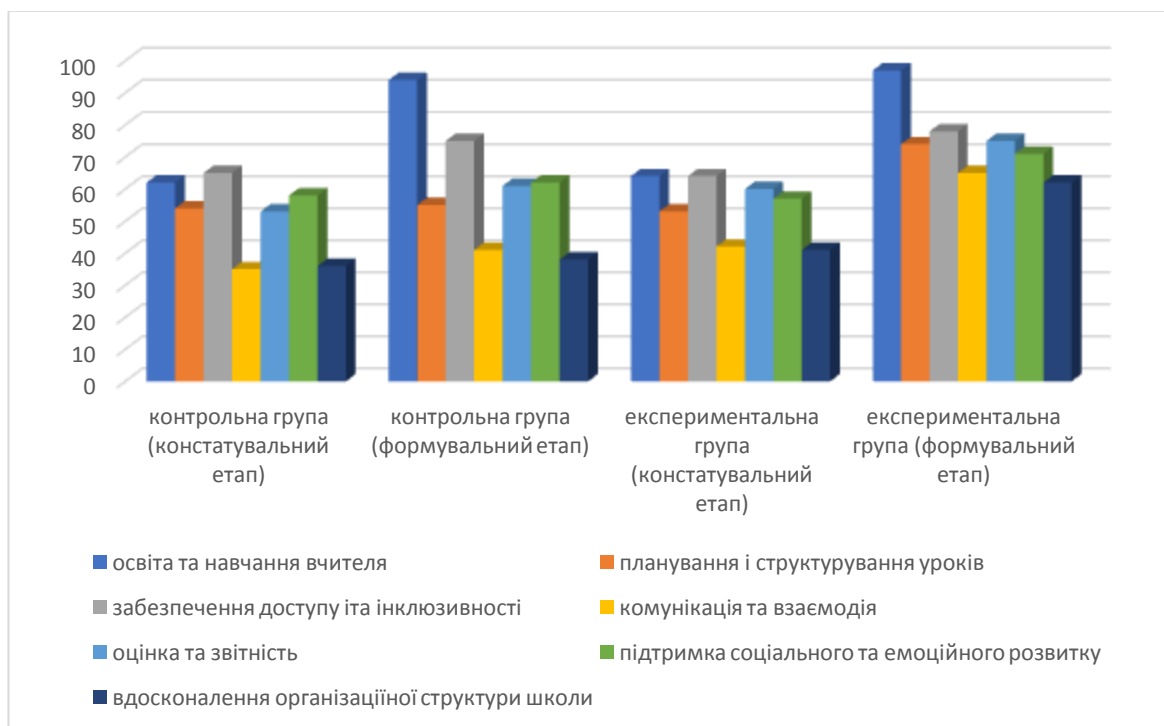

Рис.2.3.- Результати контрольного етапу експерименту

Так, респонденти обох груп вбачають необхідність у постійному удосконаленні цифрових навичок, актуалізації можливостей цифрових застосунків та платформ для забезпечення якісної дистанційної освіти. Разом з цим, учасники експериментальної групи, на відміну від учасників контрольної групи більше уваги приділяють вирішенню проблем у віртуальному середовищі і мають кращі мотиваційні показники у цьому питанні. На нашу думку, саме проходження відповідних заходів сприяли такому усвідомленню. Питанням, пов'язаним з підтримкою соціального та емоційного розвитку всіх суб'єктів освітнього процесу, з забезпеченням доступу та інклюзивності, респонденти експериментальної групи приділяють значення вище на 7% порівняно з такими же результатами контрольної групи.

Значний приріст показали учасники експериментальної групи у розумінні трансформацій в організації структури освітнього закладу.

Отримані результати дозволяють нам зробити висновки про доцільність проведеної роботи.

Під час проведення дослідження ми проаналізували розробки українських вчених щодо індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя. На наш погляд, трансформація функцій вчителя відбувається постійно і для якісного забезпечення цього процесу необхідне планування і реалізація навчання протягом життя. Так, на основі моделі трансформації ролі вчителя в умовах дистанційної освіти доцільно скласти програму розвитку компетентностей вчителя і спланувати відповідну діяльність. Оскільки кожний педагог має протягом 5 років підвищити свою кваліфікацію, удосконалити професійні компетентності і підготувати відповідний звіт, така програма стає дорожньою картою і унаочнює здобутки (рис.2.4). Також програма дозволяє аналізувати, які напрями для формальної або інформальної освіти обрано та в якому обсязі, а яким напрямом приділяється обмаль уваги.

На рівні закладу освіти, якщо така програма прийнята для реалізації педагогічним колективом, адміністрація має можливість в режимі онлайн переглядати, аналізувати, узагальнювати, обирати кращі практики, тощо. Наприклад, скільки вчителів, у який час, в якому обсязі удосконалили свої предметно-методичні компетентності (або інші).

№ п/п	Форми освіти	Формальна та інформаційна освіта				
		2022	2023	2024	2025	2026
компетентності		М 1.	М 2.	М 3.	М 4.	М 5.
1. Загальні компетентності						
1.1	Громадянська компетентність					
1.2	Соціальна компетентність					
1.3	Культурна компетентність					
1.4	Лідерська компетентність					
1.5	Підприємницька компетентність					
2. Професійні компетентності						
2.1. Навчання учнів предметів (інтегрованих курсів)						
2.1.1.	Мовно-комунікативна компетентність.					
2.1.2.	Предметно-методична компетентність					
2.1.3.	Інформаційно-цифрова компетентність.					
2.2. Безперервний професійний розвиток педагогічного працівника						
2.2.1.	Іновацийна компетентність.					
2.2.2.	Здатність до навчання впродовж життя.					
2.2.3.	Рефлексивна компетентність.					
2.3. Управління освітнім процесом						
2.3.1.	Прогностична компетентність					
2.3.2.	Організаційна компетентність					
2.3.3.	Оцінювальна-аналітична компетентність					
2.4. Партнерська взаємодія учасників освітнього процесу						
2.4.1.	Психологічна компетентність.					
2.4.2.	Емоційно-етична компетентність.					
2.4.3.	Компетентність педагогічного партнерства.					
2.5. Організація здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища						
2.5.1.	Здоров'я та безпека					
2.5.2.	Інклюзивна компетентність.					
2.5.3.	Простота навчання компетентність.					
3. Напрями підвищення кваліфікації						
3.1.	Розвиток професійних компетентностей					
3.3.	Психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку					
3.5.	Основи андрагогіки					
3.6.	Використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій					
3.7.	Створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища					
3.8.	Електронне навчання, інформаційна та кібернетична безпека					
Всього годин		30	30	30	30	30

Рис.2.4. – Програма професійного розвитку вчителя початкових класів
 Для зручності після проходження певного етапу у відповідній комірці доцільно вставляти покликання на отриманий сертифікат та звітну документацію (якщо така передбачена) (рис.2.5).

3. Напрями підвищення кваліфікації						
3.1.	Розвиток професійних компетентностей					
3.3.	Психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку					
3.5.	Основи андрагогіки					
3.6.	Використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій					
3.7.	Створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища					
3.8.	Електронне навчання, інформаційна та кібернетична безпека					

Рис.2.5.-Фрагмент програми при натисканні посилання на дату виконання роботи

ВИСНОВКИ

Вивчення сучасних науково-педагогічних джерел, нормативних документів, узагальнення власного педагогічного досвіду дозволили нам проаналізувати об'єктивні чинники впливу дистанційної форми навчання на професійну діяльність вчителя. Оскільки навчальні заклади у зв'язку з пандемією, пізніше з воєнною агресією росії, зіткнулися з життєвою необхідністю організації своєї основної діяльності з використанням систем дистанційного навчання, побудованих на основі електронного навчання або дистанційних освітніх технологій, це спричинило багато організаційних, економічних, методичних і психічних змін.

Дослідниками відзначаються такі виклики: зниження рівня мотивації учнів за відсутності прямого контакту з вчителем та однолітками, фізична втома від статичної напруги в процесі довгого перебування за екраном, багато неконтрольованих дорослими чинників, які відволікають від навчання.

Важливим аспектом є формування безпечного та здорового освітнього середовища у закладах освіти у широкому сенсі, а саме: якісна інфраструктура освітнього простору, у тому числі й цифрового, формування компетентностей здобувачів освіти в галузі здоров'я і безпеки, психологічна служба, підготовка і здоров'я вчителів, залучення сім'ї та громади.

Деякі дослідження показують, що вчителі вважають, що мобільне навчальне середовище забезпечує інтеграцію технологій в освіту, сприяє розвитку дослідницьких навичок за допомогою мобільних пристроїв та є більш ефективним з точки зору швидкості доступу до інформації. Разом з цим, відзначаються недоліки: постійне підключення до Інтернету, зарядка, відповідний телефон, відсутність

опитування віч-на-віч, посилення залежності від телефону та напруження зору.

Ще одна проблема, з якою стикаються в дистанційному навчанні, – дизайн контенту. Дизайн контенту – це лише одна з чотирьох функцій, якими повинні володіти мобільні навчальні засоби, а розробка мобільних навчальних програм – це окреме завдання, яке потребує професійних навичок. Технологічна грамотність вчителя та учня також є одним із важливих питань.

Головним завданням освіти залишається збереження її якості. У зв'язку з цим особливо цікавими є трансформація ролі вчителя в процесі дистанційного навчання та оцінка впливу вчителя на ефективність навчання. На думку, багатьох вчених, роль вчителя трансформується, стає все більш значущою та супроводжується розширенням виконуваних функцій.

Ось деякі нові ролі та функції, які з'явилися у вчителя в умовах дистанційної освіти:

Технологічний експерт: вчителі повинні бути знайомі з різними цифровими платформами, програмами та інструментами для ведення онлайн-уроків. Вони мають розуміти, як використовувати відеоконференційні засоби, електронні дошки, інтерактивні вправи та інші технологічні рішення.

Дизайнер навчальних матеріалів: вчителі повинні розробляти цифрові навчальні матеріали, які були б цікавими та зрозумілими для учнів у віртуальному середовищі. Вони мають вміти створювати інтерактивні завдання та відеоуроки.

Модератор спілкування: вчителі виступають в ролі модераторів учнівської взаємодії та обговорень у віртуальному класному середовищі. Вони сприяють побудові спільноти учнів і підтримують якісне обговорення.

Технічний асистент: вчителі допомагають учням вирішувати технічні проблеми, які вони можуть зустрічати під час віртуального навчання. Вони надають інструкції щодо встановлення та використання програм та інших інструментів.

Індивідуальний наставник: вчителі стежать за академічним прогресом кожного учня і надають індивідуальну підтримку. Вони можуть використовувати онлайн-консультації для вирішення питань і проблем окремих учнів.

Соціальний психолог: вчителі допомагають учням адаптуватися до нових умов навчання та надають психологічну підтримку. Вони можуть виявляти ознаки соціальної ізоляції та втрати мотивації учнів.

Асесор та оцінювач: вчителі розробляють нові методики оцінювання та вимоги до оцінок у віртуальному навчанні. Вони враховують різні способи представлення знань та умінь учнів.

Запобігач кризовим ситуаціям: вчителі можуть допомагати виявляти та реагувати на можливі кризові ситуації, які виникають в житті учнів у дистанційному режимі.

Ці нові функції вчителя в дистанційній освіті вимагають гнучкості, креативності та постійного професійного розвитку. Вчителі стають більшими фасилітаторами навчання та підтримки, а не просто передавачами інформації.

Аналіз етичного боку окреслених питань, дослідницьких даних колег і результатів власних досліджень привів нас до наступного висновку:

-роль вчителя трансформується, що призводить до розширення функціональних обов'язків і вимагає нових компетенцій, якими необхідно оволодівати з неймовірною швидкістю;

-дистанційне навчання та сучасна цифрова ера не лише вимагають від вчителя нових компетенцій, але й суттєво трансформують рольові очікування і, відповідно, вимагають нових моделей поведінки;

- у процесі дистанційного навчання існує проблема збереження балансу між жорсткою стратегією навчання, де встановлено чіткий маршрут, і відсутністю творчої свободи та стратегія полегшення курсу для учнів, що знижує якість освіти;

- навчальний план має включати змістове наповнення, яке дозволяє формувати вміння вчитися та протистояти стресу;

- структура дистанції навчання має передбачати такі ідеї та форми, які дозволять вчителю виконувати роль наставника, що є моральним імперативом професії.

Взявши за основу дослідження вчених, ми проаналізували оцінки важливості вибраних компетентностей учителя під час переходу на дистанційний формат навчання. Це дозволило нам розробити модель трансформації ролі вчителя в умовах дистанційної освіти

Ця модель розглядає різні аспекти та вимоги для успішної трансформації ролі вчителя початкових класів. Важливо враховувати, що дистанційна освіта постійно розвивається, тому вчителі мають бути готовими адаптуватися до нових вимог та інструментів. Проведене експериментальне дослідження довело, що вчителі відчують і усвідомлюють таку вимогу часу. Нами запропонована програма розвитку фахових компетентностей вчителя, опанування ним нових функцій і ролей. З цією метою розроблений шаблон такої програми, який стане у нагоді як вчителям-практикам, так і здобувачам освіти для планування, аналізу та удосконаленню власної фахової діяльності.

Список використаних джерел

1. Батькам школярів: 20 запитань та відповідей про дистанційне навчання. URL: <https://osvita.ua/school/79179/>
2. Голуб Н., Горошкіна О. (2023). Методи дистанційного навчання української мови. *Український Педагогічний журнал*, (4), 148–158. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-148-158>
3. Дорошко І. І., Туріщева Л. В. Алгоритм роботи учителя під час дистанційного навчання. URL: <https://kucprppkmr.od.gov.ua/algorithm-roboti-uchitelya-pid-chas-distantsijnogo-navchannya/>
4. Забавляєва Т.А., Пюрко В.С. Організація навчально-виховного процесу на засадах педагогіки партнерства в умовах реалізації Концепції нової української школи / Т.А. Забавляєва // Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14–16 червня 2018 р., м. Мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С.М., Чорна В. В., Яковенко І. О. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. – С.119-121. – 289 с.
5. Єфіменко С. Нові професійні ролі сучасного педагога. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferenc-19-20/ix-mizhnarodna-naukovopraktychna-onlain-internet-konferentsiia-problemy-ta-innovatsii-v-prirodnychomatematychnii-tekhnologichnii-i-profesiinii-osviti/seksiia-2/10483-novi-profesiyniroli-suchasnoho-pedahoha>
6. Інклюзивна освіта в умовах дистанційного та змішаного навчання»/ URL: <https://naurok.com.ua/learn/inklyuzivna-osvita-v-umovah-distanciynogo-ta-zmishanogo-navchannya-46/>
7. Каркаджа Ю., Крюкова Н.І., Черезова Ю.А., Рожнов С.Н., Хайрулліна Е.Р. та Баянова А.Р. (2021). Цифрова трансформація в освіті: погляди кандидатів у вчителі на мобільне

навчання. *Міжнародний журнал нових технологій у навчанні (iJET)*, 16 (19), стор. 81–93. <https://doi.org/10.3991/ijet.v16i19.26033>

8. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни. Посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти. URL: <https://drive.google.com/file/d/1r0qbJVj-1XfSjLtvzvJDeicK5YFI6wZL/view>

9. Концепція Нової української школи. – Режим доступу: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>

10. Ліхута О. ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА. Інформаційно-методичний посібник. Слов'янськ, 2022. 34с.

11. Лист МОН України № 1/9-609 від 2 листопада 2020 року. Щодо організації дистанційного навчання. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-distancijnogo-navchannya>.

12. Новорайський опорний заклад повної загальної середньої освіти. URL: <https://m.facebook.com/groups/622094515157560/?ref=share>

13. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н.М.Бібік. – Київ: Літера ЛТД, 2018. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Новини/2018/12/12/11/20-11-2018rekviz.pdf>

14. Носовець Н. М. Роль і функції викладача в системі дистанційного навчання / Носовець Н. М. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка – Чернігів : ЧНПУ, 2017. – Вип. 144. – С. 90 – 94.

15. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С.М.Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.

16. Особливості організації роботи вчителів в умовах воєнного стану. ПРОФСПІЛКА ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ.

Офіційний сайт. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9391-zapytuvaly-vidpovidaemo-osoblyvosti-organizacii-roboty-vchyteliv-v-umovakh-voiennoho-stanu.html>

17. Отц Є. В., Е. П. Панова, Ю. В. Лобанова, Н. В. Бочарнікова, В. М. Панфілова, А. Н. Панфілов (2021). Модифікація ролі вчителя в умовах дистанційного навчання. *Міжнародний журнал нових технологій у навчанні (iJET)*, 16 (21), стор. 219–225. <https://doi.org/10.3991/ijet.v16i21.25675>

18. Саган О. В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. Збірник наукових праць «Педагогічні науки», 2022. Вип. 100. С. 12-18. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4519/3989>.

19. Саган О., Лазарук В. Трансформації освітніх технологій на основі принципів цифрової дидактики. Збірник наукових праць «Педагогічні науки».2020. № 92. С. 91–95. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-92-15>

20. Топузов О.М. (ред). (2021). Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи. Аналітико-методичні матеріали. Київ: Педагогічна думка. URL: <https://undip.org.ua/library/dystantsiyne-navchannia-v-umovakh-karantynu-dosvid-ta-perspektyvy>

21. Тьютори, едвайсери, коучі, фасилітатори, ментори, наставники – хто є хто? URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/1697-tiutory-edvaisery-kouchi-fasylytorymentory-nastavnyky-khto-ie-khto>

22. Фальштинська Ю. В.(2021). ФУНКЦІЇ ВИКЛАДАЧА В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ . *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, (45), 348–352.

23. Цифрова грамотність в епоху штучного інтелекту: що потрібно знати вчителю». URL: <https://naurok.com.ua/webinar/cifrova-gramotnist-v-epohu-shtuchnogo-intelektu-scho-potribno-znati-vchitelyu>

24. Евакуація з території громади для учасників освітнього процесу не вирок! URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-distanciune-navchannya-v-umovah-voennogo-stanu-330879.html>
25. Як налагодити освітній процес в умовах дистанційного навчання. URL: <https://sqe.gov.ua/yak-nalagoditi-osvitniy-proces-v-umova/>
26. Як організувати здобуття освіти за дистанційною формою (як окремою формою здобуття освіти) у 2023/2024 навчальному році. URL: https://znayshov.com/News/Details/Yak_orhanizuvaty_zdobuttia_ospivity_za_dystantsiinoiu_formoiu_u_2023_2024_navchalnomu_rotsi
27. Як створювати якісний навчальний відеоконтент: поради для педагогів». URL: <https://naurok.com.ua/learn/yak-stvoryuvati-yakisniy-navchalniy-videokontent-poradi-dlya-pedagogiv-39>
28. “Prometheus”/ URL: <https://prometheus.org.ua/>
29. Gumennykova, T., Sagan, O., Yakovleva, S., Kotliar, L. & Shchogoleva, T. (2021). The Role Position of Teachers in the Professionalization of the Educational Process in a Smart Environment. *Journal of Information Technology Management, Special Issue*, 101-122.
30. Sagan O., Los O., Kazannikova O., Raievska I. A System of Effective Tasks in Blended Learning on the Basis of Bloom’s Taxonomy. *E-learning and STEM Education* / E. Smyrnova-Trybulska (ed.). 2019. Vol. 11. Katowice-Cieszyn : Studio Noa for University of Silesia. P. 171–187. ISSN: 2451-3644 (print edition). ISSN 2451-3652 (digital edition). ISBN: 978-83-66055-12-4.

ДОДАТКИ
Додаток А
Модель компетентного педагога [10]

